

जिल्हा वार्षिक सर्वसाधारण योजनेअंतर्गत वैरण
व पशुखाद्य विकास कार्यक्रम राबविण्यास
प्रशासकीय मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एफडीआर-२०२३/प्र.क्र.३९/पदुम-४
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- २१ जून, २०२३

- वाचा-** १. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. जिवायो-२०१०/प्र.क्र. ३४०/पदुम-४, दि. ३०.०८.२०१०.
२. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचे शासन पूरकपत्र क्र. जिवायो-२०१०/प्र.क्र. ३४०/पदुम-४, दि. १४.०७.२०११.
३. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचा शासन निर्णय क्र. जिवायो-२०१०/प्र.क्र.३४०/ पदुम-४, दि. २३.०८.२०१२.
४. नियोजन विभागाचा शासन निर्णय क्र. डिसीटी-२३१६/प्र.क्र.१३३/का.१४१७, दि.०५.१२.२०१६
५. कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचे शासन शुध्दीपत्रक क्र. जिवायो-२०१०/प्र.क्र.३४०/पदुम-४, दि. २९.११.२०१८.
६. आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांचे पत्र क्र. वैवि/ब-१०(०२)/९८-९९/ २०२३, पसं-१४, पुणे दि. ०१.०३.२०२३.

प्रस्तावना :-

जिल्हा वार्षिक सर्वसाधारण योजनेंतर्गत वैरण व पशुखाद्य विकास कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी वाचा क्र. १ येथील दि. ३०.०८.२०१० च्या शासन निर्णयान्वय प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली आहे. तदनंतर निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णय, शासन पूरकपत्र व शासन शुध्दीपत्रकान्वये सदरची योजना राज्यामध्ये राबविण्यात येत आहे. पशुव्यवस्थापनामध्ये मूरघास (Silage) व टीएमआर (Total Mixed Ration) च्या वापरास प्रोत्साहन देणे तसेच, पशुधनाच्या दैनंदिन आहारामध्ये खनिज मिश्रणाचे महत्त्व पाहता, जिल्हा वार्षिक योजनेंतर्गत राबविण्यात येत असलेल्या वैरण व पशुखाद्य विकास कार्यक्रमांतर्गत मूरघास तयार करण्यासाठी मूरघास बॅग खरेदीस अनुदान, मूरघास वापरासाठी अनुदान, टीएमआर वापरासाठी अनुदान आणि खनिज मिश्रण पूरवठा करण्यासाठी अनुदान या विविध चार उपघटकांचा समावेश करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

सदरची योजना सद्यःस्थितीत वाचा येथील अ.क्र. १ ते ४ येथे नमुद सर्व शासन निर्णय, शासन पूरकपत्र व शासन शुध्दीपत्रकांमधील मार्गदर्शक तत्वे /सुचना विचारात घेवून राबविण्यात येत आहे. सदरच्या सर्व शासन निर्णय, शासन पूरकपत्र व शासन शुध्दीपत्रक यामधील मार्गदर्शक तत्वे / सुचनांचा अंतर्भाव करून योजनेची अंमलबजावणी सुकर होण्यासाठी सर्वसमावेशक शासन निर्णय निर्गमित करण्याच्या अनुषंगाने, वाचा क्र.१ ते ४ येथील सर्व शासन निर्णय, शासन पूरकपत्र व शासन शुध्दीपत्रक अधिक्रमित करून पुढीलप्रमाणे सर्वसमावेशक शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

जिल्हा वार्षिक सर्वसाधारण योजनेंतर्गत वैरण व पशुखाद्य विकास कार्यक्रमांतर्गत खालील नमुद विविध ०६ उपघटकांचा समावेश करुन सदरची योजना सन २०२३-२४ पासून राज्यात राबविण्यास याद्वारे शासनाची प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

(१) शेतकऱ्यांच्या शेतावर वैरण उत्पादनासाठी प्रोत्साहनपर वैरण बियाणे वाटप:-

राज्यातील वैरण उत्पादनामधील कमतरता काही प्रमाणात भरुन काढण्याकरिता तसेच, पशुपालकांकडे असलेल्या पशुधनाची उत्पादकता वाढविणे व त्या अनुषंगाने जास्तीत जास्त दुग्ध उत्पादनासाठी पशुपालकांकडे असलेल्या पशुधनाला पुरेशी हिरवी वैरण उपलब्ध होण्यासाठी जास्तीत जास्त क्षेत्रावर वैरणीचे उत्पादन मोठ्या प्रमाणात घेणे आवश्यक आहे. शेतकऱ्यांच्या शेतावर वैरणीचे उत्पादन घेण्यासाठी प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने सदर कार्यक्रम राबविण्यात यावा.

१.१. या अंतर्गत वैरण बियाणांचा पुरवठा करतांना लाभार्थींकडे वैरण उत्पादनासाठी स्वतःची शेतजमीन व सिंचनाची सुविधा असणे आवश्यक आहे. या कार्यक्रमांतर्गत ज्वारी, मका, बाजरी, बरसिम, लुसर्न, न्यूट्रीफिड व इतर बियाणे तसेच नेपियर, यशवंत, जयवंत इ. सुधारित बहुवर्षिय गवत प्रजातींची ठोंबे वाटप करावीत.

१.२. ज्या लाभार्थींकडे स्वतःची किमान ३ ते ४ जनावरे आहेत अशा लाभार्थींना या योजनेंतर्गत प्राधान्य देण्यात यावे.

१.३. प्रति लाभार्थी एक एकरच्या क्षेत्रात वैरण उत्पादन घेण्यासाठी १०० टक्के अनुदानावर रु.१,५००/- (अक्षरी रु. एक हजार पाचशे मात्र) च्या मर्यादेत वैरणीच्या बियाणांचा / ठोंबांचा पुरवठा करण्यात यावा.

१.४. वैरणीची बियाणे व ठोंबांची खरेदी राष्ट्रीय बियाणे महामंडळ, राज्य बियाणे महामंडळ (महाबिज), इतर शासकीय संस्था, कृषि विद्यापिठे, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळांतर्गतची प्रक्षेत्रे, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळांतर्गतची प्रक्षेत्रे, यांच्याकडून करण्यात यावी.

१.५. वैरण बियाण्यांचे वाटप करण्यापूर्वी लाभार्थ्यांना वैरण पिकांच्या लागवडीबाबत तांत्रिक मार्गदर्शन करण्यात यावे.

१.६. वैरण बियाणे वाटप करताना हंगामानुसार वैरण पिकांची निवड करण्यात यावी.

१.७. वैरणीच्या पिकां / ठोंबाकरिता आवश्यक खते, जिवाणू संवर्धके शेतकऱ्याने स्वतःच्या खर्चाने खरेदी करावीत.

१.८. या कार्यक्रमांतर्गत कोणत्याही प्रवर्गातील शेतकऱ्यांना लाभ घेता येईल. तसेच, एका लाभार्थीस एका हंगामात एकदाच लाभ देण्यात यावा.

(२) विशेष पशुधन उत्पादन कार्यक्रमांतर्गत संकरीत / देशी गोवंशीच्या कालवडी, सुधारीत / देशी पारड्यांची जोपासना करण्यासाठी अर्थसहाय्य:-

२.१ पशुपालकांकडील संकरित / देशी कालवडी व सुधारित / देशी म्हशीच्या पारड्या शास्त्रोक्त पध्दतीने जोपसण्यासाठी त्यांना सकस खाद्य देऊन तसेच, पशुपालकांना प्रशिक्षित करून अधिक उत्पादन देणाऱ्या संकरित गायी व सुधारित म्हशींची निर्मिती करणे हा या कार्यक्रमाचा प्रमुख उद्देश आहे. सदर कार्यक्रमांतर्गत पशुखाद्याच्या स्वरूपात अल्प भूधारक, अत्यल्प भूधारक व भूमिहीन शेतमजुरांस ५० टक्के अनुदानावर पशुखाद्य पुरवठा करणे व पशुपालकांकडील संकरीत / देशी कालवडी / सुधारीत / देशी पारड्यांचा विमा उतरविणे या बाबींचा अंतर्भाव करण्यात यावा.

२.२ लाभार्थीकडील संकरित / देशी कालवडीस तिच्या वयाच्या ४ थ्या महिन्यापासून ३२ महिन्यांपर्यंत व सुधारित / देशी पारडीला तिच्या वयाच्या ४ थ्या महिन्यापासून ते ४० महिन्यांपर्यंत ५० टक्के अनुदानावर पशुखाद्य पुरविण्यात यावे. कालवडीस / पारडीस ज्या वयापासून खाद्य देणे सुरू होईल त्या तारखेपासून दर तीन महिन्याने खाद्य पुरवठा करण्यात यावा.

२.३ संकरित / देशी कालवडी / म्हशीच्या पारड्यांच्या खाद्य प्रकरणी खालीलप्रमाणे खाद्य पुरवठा करणे आवश्यक राहील. त्यामध्ये एकुण खाद्याच्या किमतीच्या ५० टक्के अनुदान असेल व ५० टक्क्याची रक्कम लाभार्थीकडून वसूल करून खाद्य पुरवठा करण्यात यावी.

अ.क्र.	कालवड / पारडीचे वय (महिना)	प्रति दिन द्यावयाचे पशुखादय	एकुण द्यावयाचे पशुखादय
१	२	३	४
१	४ था महिना	१ कि.ग्रॅ.	३० कि.ग्रॅ.
२	५ वा महिना	१.५०० कि.ग्रॅ.	४५ कि.ग्रॅ.
३	६ वा महिना	१.७५० कि.ग्रॅ.	५२.५०० कि.ग्रॅ.
४	७ ते १८ महिने	२ कि.ग्रॅ.	७२० कि.ग्रॅ.
५	१९ ते ३२ महिने (कालवडीकरीता)	२.५०० कि.ग्रॅ.	१०५० कि.ग्रॅ.
६	१९ ते ४० महिने (पारडीकरीता)	२.५०० कि.ग्रॅ.	१६५० कि. कि.ग्रॅ.
कालवडीकरीता एकुण १८९७.५०० कि.ग्रॅ. म्हणजेच १९०० कि.ग्रॅ. आणि पारडीकरीता २४९७.५०० कि.ग्रॅ.म्हणजेच २५०० कि.ग्रॅ.			

२.४ भारतीय मानक संस्थेच्या प्रमाणकानुसार खाद्यामध्ये मॉइश्चरचे प्रमाण १० टक्के, क्रुड प्रोटीनचे प्रमाण २० टक्के, क्रुड फायबरचे प्रमाण १३ टक्के, क्रुड फॅटचे प्रमाण २.५ टक्के, अॅसिड इन्सोल्यूबल अॅश ४ टक्के, सॉल्टचे प्रमाण २ टक्के, कॅल्शियमचे प्रमाण ०.५ टक्के व फॉस्फरसचे प्रमाण ०.५ टक्के प्रमाणे असणे आवश्यक आहे.

२.५ विविध योजनेतर्गत क्षार मिश्रण, अ जीवनसत्व, कृमिनाशके इ. चा पुरवठा करताना सदरच्या कालवड / पारडीस प्राधान्य देण्यात यावे.

२.६ सदरील योजनेतर्गत कालवडीचा / पारडीचा प्रचलित असलेल्या दराने ३ वर्षांचा विमा उतरविणे बंधनकारक आहे. यासाठी शासनाचे ५० टक्के अनुदान देय असुन उर्वरित ५० टक्के लाभार्थी स्वहिस्सा राहील.

२.७ एका कुटूंबातील एक कालवड / पारडीस या योजनेत लाभ देण्यात यावा.

२.८ अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती मधील अल्प व अत्यल्प भूधारक लाभार्थी यांना या योजनेतर्गत प्राधान्य देण्यात यावे.

२.९ वाचा क्र. ४ येथील नियोजन विभागाचा शासन निर्णय दि.०५.१२.२०१६ नुसार पशुखाद्याचे अनुदान थेट लाभ हस्तांतरण (डिबीटी) द्वारे वितरीत करण्यात यावे.

(३) मुरघास निर्मितीस प्रोत्साहन देणे अंतर्गत सायलेज बॅग खरेदीस ५० टक्के अनुदान:-

१.	उद्देश	१. पशुधनासाठी पोषण मुल्ययुक्त सकस चारा उपलब्ध करणे.
		२. मजुरावरील खर्चात कपात करणे.
		३. दुध उत्पादनात सातत्य ठेवणे व आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ करणे.
		४. पशुधनाची रोगप्रतिकारशक्ती वाढविण्यास मदत करणे.
२.	स्वरूप :	मुरघास निर्मितीसाठी एकूण १० पॉलिथिन बॅगज खरेदीकरिता प्रति पशुपालक ५० टक्के अनुदान याप्रमाणे रु.३,०००/-
३.	अपेक्षित खर्च :	अ) युनिट कॉस्ट : १. सायलेज पॉलिथिन बॅगची किंमत : रु. ६००/- २. क्षमता : ५०० कि.ग्रॅ. ३. एकूण मुरघास निर्मिती : ५,००० कि.ग्रॅ.
		ब) प्रति युनिट ५० टक्के अनुदान : रुपये ३,०००/-
४.	योजनेचा एकूण खर्च :	१. प्रति जिल्हा प्रस्तावित पशुपालक: १००० २. प्रति जिल्हा एकूण खर्च रु.६०.०० लक्ष ३. प्रति जिल्हा अनुदान : रु. ३०.०० लक्ष ४. प्रति वर्ष एकूण अनुदान : रु. १०.२० कोटी ५. कालावधी : ५ वर्षे
५.	फलश्रुती :	१. पशुधनाच्या रोगप्रतिकारशक्तीमध्ये वाढ. २. दुध उत्पादनात सातत्य. ३. आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ. ४. मजूर खर्चामध्ये बचत.
६.	अंमलबजावणी अधिकारी :	संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद
७.	सहभागी अधिकारी :	पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पशुधन विकास अधिकारी, सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी व पशुधन पर्यवेक्षक

(४) मुरघास वापरासाठी कमाल २ दुधाळ पशुधनासाठी ३३ टक्के अनुदान :-

१	उद्देश :	१. प्रतिदिन दुध उत्पादनात वाढ करणे.
		२. पशुधनाची रोगप्रतिकारशक्ती वाढविण्यास मदत करणे.
		३. मजुरावरील खर्चात कपात करणे.
		४. दुध उत्पादनात सातत्य व आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ करणे.
२	स्वरूप :	मुरघास खरेदीकरिता कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी ३३ टक्के अनुदान रु. ७,३००/- प्रति पशुपालक प्रति वर्ष
३	अपेक्षित खर्च:	अ) युनिट कॉस्ट : १. प्रति कि.ग्रॅ. मुरघास किंमत : रु. ६/- २. प्रतिदिन प्रति पशुधन : ५ कि.ग्रॅ. मुरघास ३. प्रतिदिन एकूण खर्च : रु. ३०/- प्रति पशुधन ४. वार्षिक एकूण खर्च : रु. १०,९५०/- प्रति पशुधन
		ब) प्रति युनिट अनुदान : १. प्रति कि.ग्रॅ. ३३ टक्के अनुदान : रु. २/- २. प्रति पशुधन अनुदान : रु. ३,६५०/- ३. कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी प्रति पशुपालक अनुदान रु. ७,३००/-
५	योजनेचा एकूण खर्च :	१. प्रति जिल्हा प्रस्तावित पशुपालक: १००० २. प्रति जिल्हा अनुदान : रु. ७३.०० लक्ष ३. एकूण अनुदान : रु. २४.८२ कोटी ४. कालावधी : ५ वर्षे
६	फलश्रुती :	१. पशुधनाच्या रोगप्रतिकारशक्तीमध्ये वाढ. २. दुध उत्पादनात सातत्य. ३. आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ. ४. मजूर खर्चामध्ये बचत.
७	अंमलबजावणी अधिकारी :	संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद
८	सहभागी अधिकारी :	पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पशुधन विकास अधिकारी, सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी व पशुधन पर्यवेक्षक

(५) टिएमआर (टोटल मिक्सड रेशन) वापरासाठी कमाल २ दुधाळ पशुधनासाठी प्रोत्साहनपर ३३ टक्के अनुदान:-

१	उद्देश :	१. पशुधनास संतुलित आहार उपलब्ध करून देणे २. प्रतिदिन दुध उत्पादनात वाढ व दुध उत्पादनात सातत्य ३. पशुधनाची रोगप्रतिकारशक्ती वाढविण्यास मदत करणे. ४. गाई-म्हशींमधील वंध्यत्व निवारण, माजावर येणे व गाभण राहणे ५. आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ
---	----------	--

२	स्वरूप :	टिएमआर खरेदीकरिता कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी ३३ टक्के अनुदान रु. ६०,०००/- प्रति पशुपालक प्रति वर्ष
३	अपेक्षित खर्च :	अ) युनिट कॉस्ट : १. प्रति कि.ग्रॅ. टिएमआरची किंमत : रुपये १६/- २. प्रतिदिन प्रति पशुधन : १० कि.ग्रॅ. टिएमआर ३. प्रतिदिन एकूण खर्च : रु. १६०/- प्रति पशुधन ४. वार्षिक एकूण खर्च : रु. ५८,४००/- प्रति पशुधन
		ब) प्रति युनिट अनुदान (कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी) १. प्रति कि.ग्रॅ. ३३ टक्के अनुदान : रु. ५.२८/- २. प्रति दिन अनुदान : रु. ५२.८०/- ३. प्रति पशुधन वार्षिक अनुदान : रु. १९,२७२/- ४. प्रति पशुपालक वार्षिक अनुदान : रु.३८,५४४/-
४	योजनेचा एकूण खर्च :	१. प्रति जिल्हा प्रस्तावित पशुपालक: १००० २. प्रति जिल्हा अनुदान : रु. ३.८५ कोटी ३. एकूण अनुदान : रु. १३९.०० कोटी ४. कालावधी : ५ वर्षे
५	फलश्रुती :	१. पशुधनाच्या रोगप्रतिकारशक्तीमध्ये वाढ २. दुध उत्पादनात सातत्य ३. आर्थिक नफ्यामध्ये वाढ ४. मजूर खर्चामध्ये बचत
६	अंमलबजावणी अधिकारी :	संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद
७	सहभागी अधिकारी :	पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पशुधन विकास अधिकारी, सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी व पशुधन पर्यवेक्षक

(६) खनिज मिश्रण वापरासाठी कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी ३३ टक्के अनुदान:-

१	उद्देश :	१. पशुधनाची रोगप्रतिकारशक्ती वाढविण्यास मदत करणे. २. गाई-म्हशींमधील वंध्यत्व निवारण, माजावर येणे व गाभण राहणे ३. प्रतिदिन दुध उत्पादनात वाढ व दुध उत्पादनात सातत्य ४. पशुधनाच्या औषधोपचारावरील खर्च कमी करणे
२	स्वरूप :	खनिज मिश्रण खरेदीकरिता कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी ३३ टक्के अनुदान रु. ६००/- प्रति दुधाळ पशुधन प्रति वर्ष
३	अपेक्षित खर्च:	अ) युनिट कॉस्ट : १. प्रति कि.ग्रॅ. खनिज मिश्रणाची किंमत : रु. १००/- २. प्रतिदिन प्रति पशुधन : ५० ग्रॅम ३. प्रति महिना एकूण खर्च : रु. १५०/- प्रति पशुधन ४. वार्षिक एकूण खर्च : रु. १,८००/- प्रति पशुधन

		ब) प्रति युनिट अनुदान १. प्रति कि.ग्रॅ. ३३ टक्के अनुदान : रु. ३३/- २. प्रति पशुधन वार्षिक अनुदान : रु. ६००/- ३. प्रति पशुपालक कमाल ०२ दुधाळ पशुधनासाठी वार्षिक अनुदान रु.१,२००/-
४	योजनेचा एकूण खर्च :	१. प्रति जिल्हा प्रस्तावित पशुपालक: १००० २. प्रति जिल्हा अनुदान : रु. १२.०० लक्ष ३. एकूण अनुदान : रु. ४.०८ कोटी ४. कालावधी : ५ वर्षे
५	फलश्रुती:	१. पशुधनाच्या रोगप्रतिकारशक्तीमध्ये वाढ. २. गाई-म्हशींमधील वंध्यत्व निवारण, माजावर येणे व गाभण राहणे. ३. प्रतिदिन दुध उत्पादनात वाढ व दुध उत्पादनात सातत्य. ४. पशुधनाच्या औषधोपचारावरील खर्च कमी करणे.
६	अंमलबजावणी अधिकारी :	संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद
७	सहभागी अधिकारी :	पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पशुधन विकास अधिकारी, सहाय्यक पशुधन विकास अधिकारी व पशुधन पर्यवेक्षक

प्रस्तुत योजना राबवण्यासाठी आवश्यक निधी जिल्हा नियोजन समितीकडून प्राप्त करून घेणे, योजनांतर्गत प्रस्ताव मंजूर करणे व प्रत्यक्ष निधी वितरणाकरिता खालील कार्यपद्धती अवलंबविण्यात यावी.

१. या योजनेंतर्गत लाभ मिळविण्याकरीता करावयाच्या अर्जाचा नमुना आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे कार्यालयाकडून परिपत्रित करण्यात यावा. योजनेंतर्गत करावयाच्या अर्जाचा नमुना पशुसंवर्धन आयुक्तालयाच्या संकेतस्थळावर, पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती आणि जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचे कार्यालयात उपलब्ध असावा.

२. संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी या योजनेंतर्गत लाभ मिळण्यासाठी विशिष्ट कालावधी निर्धारित करून शेतकऱ्यांकडून पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती यांचे स्तरावर अर्ज मागविण्यात यावेत. प्राप्त झालेल्या अर्जांची दिनांक निहाय नोंद पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती यांनी ठेवावी व प्राप्त झालेले सर्व अर्ज शिफारसीसह संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचेकडे पुढील कार्यवाहीसाठी पाठविण्यात यावेत.

३. या योजनेंतर्गत लाभार्थ्यांची निवड खालीलप्रमाणे गठीत लाभार्थी निवड समितीद्वारे करण्यात यावी.

१	जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त	अध्यक्ष
२	जिल्हा महिला व बालकल्याण विकास अधिकारी	सदस्य
३	कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
४	जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी	सदस्य
५	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य सचिव

४. या शासन निर्णयात अंतर्भूत असलेल्या विविध ०६ उपघटकांसाठी लाभार्थ्यांकडून ऑनलाईन पद्धतीने अर्ज प्राप्त करून घेवून लाभार्थ्यांची निवड करण्यात यावी.
५. अ. क्र. ३, ४, ५ व ६ येथे नमूद उपघटकांसाठी उर्वरित अनुक्रमे ५० टक्के, ६७ टक्के, ६७ टक्के आणि ६७ टक्के लाभार्थी स्वहिस्सा राहिल.
६. मुरघास वापरासाठी अनुदान, टीएमआर वापरासाठी प्रोत्साहनपर अनुदान आणि खनिज मिश्रणासाठी अनुदान या उपघटकांतर्गत ज्या लाभार्थ्यांकडे दुधाळ व गाभण पशुधन (गाई व म्हशी) आहे केवळ अशाच लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात यावा.
७. अ. क्र. ३, ४, ५ व ६ येथे नमूद उपघटकांसाठी शासकीय अनुदानाची रक्कम संबंधित लाभार्थ्यांच्या बँक खात्यामध्ये थेट लाभ हस्तांतरणाद्वारे (डीबीटी) अदा करण्यात यावी.
८. संबंधित आर्थिक वर्षात एका कुटूंबातील केवळ एका लाभार्थ्यास एकाच उपघटकांतर्गत लाभ देण्यात यावा.
९. लाभार्थी निवडताना ३० टक्के महिला लाभार्थ्यांना प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच, ३ टक्के विकलांग लाभार्थ्यांची या योजनेंतर्गत निवड करून त्यांना लाभ देण्यात यावा.
१०. नियोजन विभागाचा शासन निर्णय क्र.जिवायो-१००७/प्र.क्र-३९/का-१४४४, दि.१६.२.२००८ अन्वये सदर योजनेस संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी / जिल्हा परिषद यांच्याकडून प्रशासकीय मंजूरी प्राप्त करून घ्यावी.
११. सदर योजनेचे कार्यान्वयन अधिकारी संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद हे असून, ते आहरण व संवितरण अधिकारी राहतील. प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहआयुक्त हे विभागीय संनियंत्रण अधिकारी राहतील, तर संपूर्ण राज्याकरिता अतिरिक्त आयुक्त पशुसंवर्धन हे संनियंत्रण अधिकारी राहतील.
१२. या योजनेंतर्गत ३१, सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर) या उद्दिष्टाखाली संबंधित जिल्हा नियोजन समितीकडे निधीची मागणी प्रस्तावित करण्यात यावी.
१३. या योजनेचा वार्षिक फलश्रुती अहवाल जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहआयुक्त यांचेमार्फत आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांचे कार्यालयास सादर करावा.
१४. सदर योजनेच्या अनुषंगाने आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे कार्यालयाच्या स्तरावरून सर्व संबंधितांना सत्वर निर्गमित करण्यात याव्यात.

हा शासन निर्णय नियोजन विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र.२२/१४८१, दि. १६.०५.२०२३ तसेच, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.३८०/व्यय-२, दि. २६.०५.२०२३ अन्वये व त्यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२३०६२११२४९०८४४०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. संजय वि. डोईजोडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत -

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. सर्व सन्माननीय विधानसभा / विधानपरिषद सदस्य
३. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. मा. मंत्री (पशुसंवर्धन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. मा. मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (कृषी), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
८. प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
९. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. प्रधान सचिव, महिला व बाल कल्याण विभाग मंत्रालय, मुंबई
११. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१२. आयुक्त दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र राज्य, वरली, मुंबई.
१३. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई.
१४. सर्व विभागीय आयुक्त.
१५. सर्व जिल्हाधिकारी.
१६. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१७. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
१८. सर्व प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन,
१९. उपसंचालक, लेखा व कोषागारे, कोकण विभाग, कोकण भवन, नवी मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद नाशिक व अमरावती.
२०. सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय.
२१. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त,
२२. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद,
२३. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
२४. सर्व मान्यताप्राप्त राजकीय पक्षांचे मध्यवर्ती कार्यालय

२५. प्रधान महालेखापाल (लेखापरिक्षा) -१/२ महाराष्ट्र, मुंबई / नागपुर.
२६. प्रधान महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) -१/२ महाराष्ट्र, मुंबई / नागपुर.
२७. अवर सचिव (पदुम-३), कक्ष अधिकारी (पदुम-१, २ व १६), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२८. निवड नस्ती पदुम-४.